

ПРИКАЗИ КЊИГА

UDC: 34:929 Костић Л.(049.32)
821.163.41:929 Костић Л.(049.32)

CERIF: S110, H240, H260, H300

DOI: 10.51204/HLH_22206A

Урош ДЕЛИЋ*

Жика Бујуклић, *Правнички домѐти њесника Лазе Костића*,
Правни факултет Универзитета у Београду / Службени
гласник / Досије студио, Београд 2018.

Монографија Правнички дoмети песника Лазе Костића, аутора др Жике Бујуклића, за циљ има ширење читаоачевог знања о славном српском песнику, али на један начин на који он није значајније изучаван. Наиме, у анализи Костићевих правних могућности, аутор анализира његово студирање права на Краљевском универзитету у Пешти, његов младалачки живот и однос према самим студијама, али и разрешава недоумице око Костићеве докторске дисертације. Он, затим, испитује политички контекст Костићевог ангажовања, односно покушаја стицања звања професора, испрва на Београдском универзитету, а затим и на Загребачком свеучилишту. Бујуклић га, потом, пореди са великанима онога доба, попут Јована Хаџића, Јована Стерије Поповића и Вука Стефановића Караџића. Он пред читаоца износи и Костићеве преписке са људима попут Валтазара Богишића. Неколико поглавља посвећено је и полемици о појединим делима, што Лазе Костића, што Валтазара Богишића. Поред поглавља намењеног неправницима, монографија садржи и драгоцене прилоге (углавном преведене): Костићеве Тезе, предговор из Дербургових Пандекта, али и докторску диплому, записнике са ригорозума, као и поједине молбе са конкурса на Великој школи у Београду. Аутор ове монографије је проф. др Жика Бујуклић (1952). Он је професор у пензији на Правном факултету Универзитета у Београду, а предавао

---

* Аутор је студент друге године основних студија на Правном факултету Универзитета у Београду, urosukidelic@gmail.com

је два правноисторијска предмета, Римско приватно право и Српску правну историју.

Што се тиче саме монографије, она је строго подељена на три целине, мада би се тематски могла поделити на основу различитих етапа Костићевог бављења правом. Када говоримо о три основне целине, прво након предговора следе Правнички донети Лазе Костића, у којима су фактички анализирани не само научни донети Костића, диплома и докторска дисертација у првом реду (који су доступни у оригиналу, али и у преводу на српски језик), већ и резултати песникових настојања да се опроба у професорској делатности у Београду, као и исцрпна ретроспектива превођења Пандекта, те сукоба са загребачком интелектуалном елитом, односно круговима који га нису прихватили. Костић није боље прошао ни претходно у Краљевини Србији, као ни у Црној Гори. У овом делу су верно приказани и Костићеви односи са хрватским баном, грофом Карољем Куеном Хедерваријем (*Khuen-Héderváry Károly*), као и министром др Исидором (Исом) Кршњавим. Добар однос са влашћу те лош однос са интелектуалцима у Загребу не говори само о односу загребачке чаршије према Костићу – већ и о ширем сукобу, или у најмању руку анимозитету који су исти ти кругови имали према својим властодршцима. Услед свих ових околности није било много разумевања за Костићеве амбиције, нити простора да остане на Свеучилишту. У Србији, на Београдском универзитету није било простора за њега, односно за његов долазак у Велику школу, из неколико разлога. Један од могућих разлога је – како неки мисле – то што Стојан Новаковић, тадашњи председник Министарског савета Србије, напосто „није волео војвођанске кадрове”, те је преферирао „шумадијску школу”. Од тога је, пак, вероватније је објашњење које Бујуклић детаљније разрађује у потоњем делу, да је на ово питање пресудно утицао сплет околности услед којих сам Костић у првом моменту није ни хтео да конкурише. Наводећи да Статистика (за коју је касније и конкурисао) и Опште државно право никад нису били његова специјалност, Костић је истицао како би боље одговарао за Катедру опште литературе и естетике. За себе је рекао и како је за општу историју „дилетант”, мада ће доцније покушати да се оствари у домену римског права.

На више места је истицан и његов боемски дух, који се испољавао још у Лазиним студентским данима. На основу литературе се може закључити да је управо то један од значајнијих разлога зашто није прихваћен за професора и предавача. Аутор је анализирао и Костићев допринос правној науци кроз призму речника којим се служио, и полемику да ли су правни термини које је користио анахрони, савремени, српски, хрватски... Аутор га пореди и са људима

попут Јована Хаџића (који је, по Слободану Јовановићу, најзначајнији законописац ондашње Србије), али и са Јованом Стеријом Поповићем, те са Вуком Стефановићем Караџићем и Јованом Јовановићем Змајем. Са Змајем се сукобио (представљено кроз полемику у Књизи о Змају), након чега Лаза више није перципиран као раније, као млади и амбициозни песник, већ су га људи више перципирали као пуког и безразложног критичара једног Змаја. Околности које повезују Хаџића и Костића су настојања (и претрпљене критике) да се текст правне садржине приближи широј читалачкој публици, уз ослонац на народни говор и кроз слободнију изражајну форму. Слично је и поређење са Стеријом, које се превасходно огледа у немогућности ове двојице великана српске културе да установе нову стручну терминологију, али и чињеници да су њихови литерарни домети надживели оне научне. Наводи се још да се Вук Караџић као правнички лаик није добро сналазио у правничкој терминологији. Аутор се бави и политичким контекстом рада Валтазара Богишића, његовим Закоником, те Правно-терминолошким речником словенских народа Аустријске царевине, објављеним у Бечу 1853. године. Из рада на њему се 1852. године повукао Вук Караџић, услед незадовољства радом српског представника Божидача Петрановића по питању очувања црквенословенске терминологије у службеној употреби. Управо је Вукова лексика, отеловљена у народном Рјечнику (његовом другом издању), објављена 1852. године.

У контексту анализе и поређења са знаменитим савременицима, истакнуте су пређашње грешке и нелогичности међу подацима о Костићу као правнику. Примерице, износи се заблуда да је Костић био адвокат и судија (био је једино сенатор при Варошком суду у Новом Саду). Оно што је, пак, аутор означио као значајнији пропуст јесу нетачности везане за Пандекта. Тако се наводи тврдња да је Костић превео Јустинијанова Дигеста (Пандекта), уместо Дернбургов уџбеник пандектног права из XIX века. Још се износе и нетачности да је Костићев превод остао необјављен, као и да је у питању „обимна студија о правној терминологији”, те тврдња кустоса музеја у Сомбору да је Лаза Костић „превео и објавио Пандекта у Загребу, дело Валтазара Богишића”. Са друге стране, износе се и похвале на рачун Костићевог превода, уз можда најзначајнију међу њима, ону Валтазара Богишића, да је Костићев превод „изврстан”. Још су, чини се, од великог значаја похвале Михаила Полита Десанчића (изговорене на сомборском гробљу), као и она својеврсна Станислава Винавера, који је у свом есеју посвећеном овом српском песнику један књижевни медаљон (Бујуклић) посветио преводу Дернбурговог уџбеника, насловивши га управо Пандекта.

Оно што је посебно интересантно и, да се претпоставити, значајно за велики број читалаца јесте поглавље намењено неправницима, односно лаицима за правну науку и област римског права. Овде су објашњени термини тј. институције попут Пандекта, рецепције римског права, контекстуализације развоја права на Истоку и Западу, што *via facti*, што *via lege*. Објашњене су и институционална и пандектна подела, као и пандектистика код Срба. Аутор је овде појаснио и ко је Хајнрих Дернбург (*Heinrich Dernburg*), чије је Пандекта и превео Лаза Костић. Речју, у овом делу се појашњавају поједини значајни термини и личности из света права (превасходно правне историје), које аутор сматра општепознатим правницима, али који су од значаја за разумевање свим читаоцима овакве ускостручне књиге који немају нарочито предзнање у домену права.

Напослетку, аутор нам у прилозима даје текстове, што у оригиналу што преводу, о којима је говорио у књизи. Овде је у првом реду значајно истаћи Костићеве Тезе, записнике са ригорозума, докторску диплому, али и Костићев предговор из Дернбургових Пандекта. Дате су и молбе које је Лаза Костић упућивао Великој школи у Београду, односно молбе на конкурс за професора на предметима Опште државно право и Статистика, на Катедри за општу историју, као и на предмету Римско право. Поред тога, изложене су и фотографије Костића, Богишића, Хедерварија, Кршњавог, али и места попут Цетиња, Крушедола, куће Паланачких у Сомбору, као и многе друге.

Ова монографија је од великог значаја управо из разлога што се о Лази Костићу, посебно ван оквира његовог песничтва, зна веома мало. Колективно сећање на Лазу Костића углавном се своди на његов (немали) песнички опус. У складу са тим, културне манифестације углавном се концентришу на полемике око најлепше српске љубавне песме, па је тако један од сомборских позоришних маратона понео име Међу јавом и мед сном, управо у част Костића и његовог знаменитог дела. О естетским, књижевним, филозофским и новинским расправама се мало говори, а правнички домети Лазе Костића пре ове монографије готово да ни нису дубље анализирани. Баш из тог разлога је једна оваква књига од великог значаја. Премда не до краја остварен на пољу права, Лаза Костић је, поред времена, уложио и значајну количину енергије у бављење правом, те је свакако од велике важности испитати који су били његови домети на том пољу. Управо у томе је и највећа вредност књиге коју сам настојао укратко да представим.

Рад приспео / Paper received: 15.9.2022.

Прихваћен за објављивање / Accepted for publication: 20.10.2022.